

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету _____ Л.П.Міронець

« 29 » серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія Сумської області

галузь знань: 01 Освіта

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія. Англійська мова)

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

29 _____ серпня _____ 2024 р.

Голова

(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Корнус Олеся Григорівна, кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від “29” серпня 2024 року.

Завідувач кафедри

Корнус О.Г., канд. геогр. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
4-й		4-й	
Семестр			
8-й		8-й	
Лекції			
22 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
24 год.		6 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
57 год.		91 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Загальна кількість годин 105 год.	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Географія Сумської області» є сформуванню у студентів знання про рідний край як природну та суспільно-географічну систему. Головні завдання навчальної дисципліни: набуття навичок географічного вивчення своєї місцевості, в'яснити історію заселення та дослідження рідного краю, вивчити природні умови та ресурси Сумської області, розглянути демографічну ситуацію, особливості розміщення населення, специфіку зайнятості населення, розкрити особливості розвитку промисловості та сільського господарства Сумської області на сучасному етапі, висвітлити основні екологічні проблеми регіону.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ПК 6. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, локальному).

ПК 11. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.

ПК 12. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Відсутні.

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С.Макаренка, затвердженого наказом № 420 від 30 вересня 2019 р.

3. Результати навчання

ПРН 10. Характеризує і оцінює природні умови і ресурси, населення та господарство світу та України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; знає і розуміє географічні особливості свого адміністративного регіону.

ПРН 14. Пояснює просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

ПРН 15. Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

ПРН 16. Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПРН 17. Уміє характеризувати природні ландшафти і регіони, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних практик).

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно та послідовно відповідати на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент не має утруднень з відповіддю на видозмінені завдання, демонструє володіння різноманітними навичками і прийомами роботи з фізичною картою та іншими тематичними картами; знає основні риси геологічної будови, рельєфу, клімату, ландшафтів, господарства та населення Сумської області; визначає фізико-географічне положення регіону, основні етапи розвитку природи, рельєф та корисні копалини, кліматичні умови; характеризує внутрішні води, ґрунтовий покрив, тваринний світ і рослинність, ландшафти, населення та господарство регіону, пояснює причини відмінностей, характерні особливості ґрунтового-рослинного покриву та ландшафтів, екологічні проблеми та природно-заповідні території регіону;

82-89	виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент має незначні утрудненя з відповіддю на видозмінені завдання, правильно застосовує теоретичні географічні знання при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання; допускається несуттєвих неточностей;
74-81	виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять несуттєві неточності, за вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент має утрудненя з відповіддю на видозмінені завдання, що викликає у студента деякі утрудненя;
64-73	виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач; студент має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його деталей; допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу, а також відчуває утрудненя при застосуванні правил, методів, принципів, законів у конкретних ситуаціях; допускає помилки у відповіді, але володіє необхідними знаннями для їх подолання під керівництвом викладача;
60-63	виставляється за слабкі знання навчального матеріалу репродуктивного рівня, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладення за слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач, допускає грубі помилки;
35-59	виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач;
1-34	оцінка "незадовільно" з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

Розподіл балів

Поточний контроль														Разо м	Загальн а сума	
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2								60	100	
Т 1.1.	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	КР	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6	Т 2.7	КР			
Поточний контроль														40		
4		6	6	4	10	4	4	4	4		4		10			
Контроль самостійної роботи														40		
	5	3	3	3		3	3	3	3	5	4	5				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	

64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами та формами оцінювання є: усне та письмове опитування, тестування, участь у дискусіях, індивідуальне навчально-дослідне завдання, результати виконання практичних та розрахунково-графічних робіт, залік.

Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань самостійної роботи, контрольних робіт.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тема 1.1. Географічне положення. Фізико-географічне положення.

Тема 1.2. Історико-географічний нарис. Історія заселення. Область у часи Київської Русі, монголо-татарщини; у складі Московської держави; у період козаччини; в складі Російської імперії, Радянського Союзу, незалежної Української держави. Географічні дослідження території рідного краю.

Тема 1.3. Геолого-геоморфологічні умови. Тектонічні структури, геологічна будова, рельєф та корисні копалини. Геоморфологічне районування регіону.

Тема 1.4. Гідро-кліматичні умови. Клімат регіону. Внутрішні води. Найбільші річки та озера. Штучні водойми (водосховища, ставки), особливості залягання підземних вод, болота регіону. Оцінка водних ресурсів.

Тема 1.5. Ґрунтово-рослинні умови. Ґрунтово-рослинний покрив. Тваринний світ. Ландшафтна структура і фізико-географічне районування.

Розділ 2. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тема 2.1. Політико-адміністративний устрій. Політико-, транспортно-еколого-географічне положення. Положення по відношенню до основних сировинних баз, ринків збуту, найбільших промислових вузлів України. Розселення населення. Динаміка чисельності, демографічна ситуація, статево-вікова структура населення. Національний склад жителів. Особливості розміщення населення. Міське та сільське розселення. Трудові ресурси та специфіка зайнятості населення. Культура і побут.

Тема 2.2. Господарський комплекс. Промисловість. Галузева структура. Зміни, що відбулися в останнє десятиліття. Характеристика тенденцій розвитку та розміщення галузей промисловості. Територіальна структура господарства:

Тема 2.3. Агропромисловий комплекс

Тема 2.4. Транспорт і економічні зв'язки.

Тема 2.5. Соціальна сфера.

Тема 2.6. Екологічна ситуація. Забруднення довкілля шкідливими речовинами. Радіаційне забруднення. Природно-заповідний фонд області.

Тема 2.7. Топоніміка області та геральдика.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Денна форма					Заочна форма						
	Ус ього год.	у тому числі				Ус ього год.	у тому числі					
		Лекції	Лабор.	Практич	Конс.		Самост.р	Лекції	Лабор.	Практич.	Конс.	Самост.р
Розділ 1. Фізико-географічна характеристика Сумської області												
Тема 1.1. Географічне положення.	9	2	2			5	12	1	1			10
Тема 1.2. Історико-географічний нарис. Історія заселення. Географічні дослідження території рідного краю.	9	2	2			5	12	1	1			10
Тема 1.3. Геолого-геоморфологічні умови.	9	2	2			5	12	1	1			10
Тема 1.4. Гідро-кліматичні умови.	9	2	2			5	12	1	1			10
Тема 1.5. Ґрунтово-рослинні умови.	9	2	2			5	10					10
<i>Усього годин за 1 розділ</i>	45	10	10			25	58	4	4			50
Розділ 2. Суспільно-географічна характеристика Сумської області												
Тема 2.1. Адміністративно-територіальний устрій. Розселення населення. Демографічна ситуація.	9	2	2			5	6	1				5
Тема 2.2. Господарський комплекс. Промисловість. Галузева та територіальна структура.	11	2	2		2	5	7	1	1			5
Тема 2.3. Агропромисловий комплекс.	9	2	2			5	9		1			8
Тема 2.4. Транспорт і економічні зв'язки.	9	2	2			5	5					5
Тема 2.5. Соціальна сфера.	9	2	2			5	8					8
Тема 2.6. Екологічна ситуація регіону. Природно-заповідний фонд області.	8	1	2			5	5					5
Тема 2.7. Топоніміка області	5	1	2			2	7				2	5

та геральдика												
Усього годин за 2 розділ	60	12	14			32	47	2	2		2	41
Усього годин	105	28	24			57	105	6	6		2	91

Теми практичних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Географічне положення Сумської області.	2	
2.	Історія геологічного розвитку території Сумської області. Основні тектонічні структури	1	
3.	Особливості рельєфу Сумської області. Геоморфологічне районування. Корисні копалини	1	1
4.	Кліматичні умови Сумської області	2	1
5.	Внутрішні води Сумської області	2	1
6.	Ґрунтово-рослинний покрив та ландшафти Сумської області	2	1
7.	Розселення та населення Сумської області	2	
8.	Промисловість Сумської області	2	1
9.	Сільське господарство	2	1
10.	Транспорт та зв'язок Сумської області	2	
11.	Територіальна організація соціальної сфери у Сумській області	2	
12.	Забруднення навколишнього середовища Сумської області	2	
13.	Природно-заповідний фонд Сумської області	2	
	Усього годин	24	6

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

- Данильченко О. С. Річкові басейни Сумської області : геоекологічний аналіз : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 270 с. <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/7280>
- Корнус А.О. Географія Сумської області: природа, населення, господарство / А.О. Корнус, І.В. Удовиченко, Г.Г. Леонтєва, В.В. Удовиченко, О.Г. Корнус / - Суми: ФОП Наталуха А.С., 2010. - 184 с.
- Корнус А. О. Атлас сільського господарства Сумської області : географічний атлас / А. О. Корнус. Електр. Тест. Дані. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка; Сумський відділ Українського географічного товариства, 2019. 1 ел. опт. диск (CD-ROM). <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/7603>
- Корнус А.О. Промисловість Сумської області (економіко-географічне дослідження) : монографія / А. О. Корнус, О. Г. Корнус – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 136 с. <https://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/2921>
- Корнус А. О. Сільське господарство Сумської області (економіко-географічне дослідження) : монографія. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 100 с. <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/7551>

Додаткові:

1. Атлас Сумської області. – К.: Укргеодезкартографія, 1995. – 41 с.
2. Геоморфологічна будова Сумської області / А.О. Корнус, В.В. Чайка. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2006. – 34 с.
3. Корисні копалини Сумської області : Методичні вказівки до вивчення теми з курсу «Краєзнавство» / Укладачі: А. О. Корнус, В. В. Чайка; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. – 28 с.
4. Природно-заповідний фонд Сумської області: Атлас-довідник / уклад.: Р.В. Бойченко, В.В. Вертель, О.Ю. Карлюкова та ін. 2-е вид., випр. та допов. Київ : ТОВ «Українська Картографічна Група», 2019. 96 с.
https://www.researchgate.net/publication/340443527_Prirodno-zapovidnij_fond_Sumskoi_oblasti
5. Сумська область: Географічний атлас: Моя мала Батьківщина // Гол. ред. кол. І.В. Удовиченко. – К: Вид-во „Мапа”, 2006. – 20 с.

Інтернет-ресурси:

1. <https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=7095> – дистанційний курс в Moodle (денна форма навчання)
2. <https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=7546> – дистанційний курс в Moodle (заочна форма навчання)
3. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Сумській області у 2019 році. <http://www.pek.sm.gov.ua/index.php/uk/2013-04-18-21-51-18>
4. Екологічний паспорт Сумської області станом на 01.01.2020 р. <https://mepr.gov.ua/news/35913.html>
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Сумській області. <http://sumy.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Головного управління Держгеокадастру у Сумській області. <http://sumska.land.gov.ua>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Мультимедійне обладнання (ноутбук, проектор).
2. Презентації лекцій.
3. Географічні атласи, карти (фізичка карта Сумської області, топографічна карта Сумської області масштабом 1:200000).